

ENVIRONMENTÁLNE
VZDELÁVANIE A
OSVETA NA
ŠKOLÁCH V
TRENČIANSKOM
KRAJI (2021/2022)

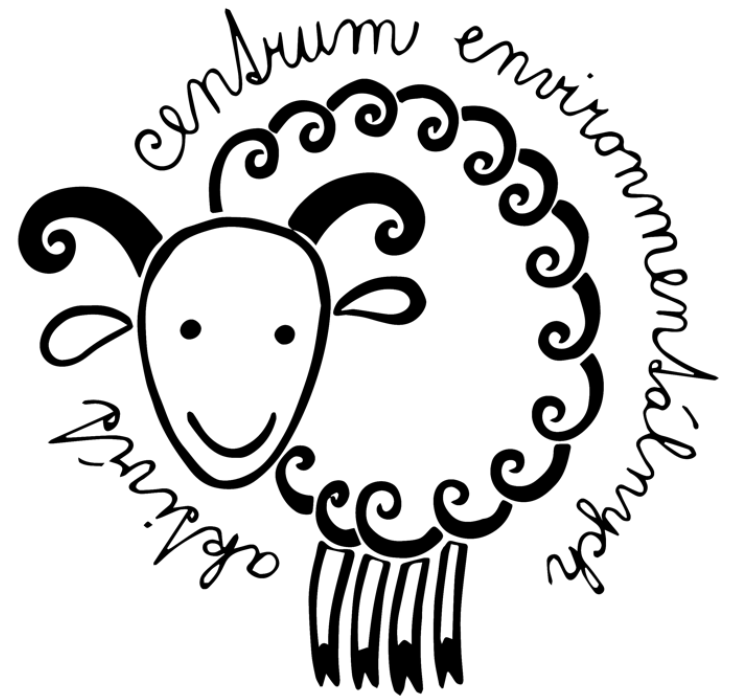
Zhrnutie a závery

TRENČIANSKY
SAMOSPRÁVNY
K ♦ R ♦ A ♦ J

ZELENÁ ŽUPA
TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNY KRAJ

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

Zadanie výskumu

Zadanie z Krajskej koncepcie EVVO TSK:

Prieskum a mapovanie súčasného stavu EVVO v kraji (CEA, TSK)

- Reprezentatívna vzorka vyše 4500 žiakov/žiačiek/štvrtáčikov/štvrtáčičiek (8/9 ročníky ZŠ a 4. ročníky SŠ v TK)
- Podľa medzinárodnej metodiky, vytvorenej **doc. PhDr. Janom Činčerom a jeho spolupracovníkmi (Masarykova univerzita v Brne)**
- Úprava v spolupráci s **Mgr. Imrichom Jakabom, PhD. (Univerzita Konštantína filozofa v Nitre)**
- Realizácia CEA – Centrum Environmentálnych Aktivít, Trenčín v spolupráci s Úradom TSK
- **OBROVSKÉ POĎAKOVANIE ŠKOLÁM a ZAPOJENÝM PEDAGÓGOM**

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

Zadanie výskumu

Zmyslom výskumu bolo

- zistiť aktuálnu úroveň environmentálneho povedomia, vedomostí, zručností a postojov absolventov základných a stredných pre jednotlivé okresy/regióny TN kraja samostatne.
- zistiť vzťah úrovně environmentálneho povedomia so stavom systému na školách (technické, materiálne, personálne vybavenie škôl v oblasti, metodická a didaktická úroveň zabezpečenia environmentálneho vzdelávania).

Výskum bude slúžiť ako podklad pre aktualizáciu nastavených cieľov, foriem a metód vzdelávania všetkých cieľových skupín. Porovnávací výskum prebehne o 3 – 5 rokov - s cieľom vyhodnotiť, či sa systém, formy, metódy a obsah environmentálnej výchovy a vzdelávania na školách v TSK posunuli na vyššiu kvalitatívnu úroveň.

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

JEDNOTLIVÉ ČASTI VÝSKUMU

1. ENV–
PODMIENKY A
PRIEBEH
VZDELÁVANIA NA
ŠKOLÁCH Z
POHLĀDU
PEDAGÓGOV

2. POHLĀD ŽAŠ NA
PRIEBEH
REALIZÁCIE ENV

3. POSTOJE ŽAŠ K
ĎALŠÍM
ENVIRONMENTÁL-
NYM TÉMAM

4. ENV –
HODNOTENIE
ÚSPEŠNOSTI
ŽIAKOV VO
VEDOMOSTNOM
TESTE

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

ZISTENÉ PLUSY

- Pomerne vysoký počet škôl má zriadenú funkciu koordinátora ENV - s podporou vedenia školy.
- Školy vo všeobecnosti chápu význam ENV a deklarujú, že ju považujú za svoju prioritu.
- Pedagógovia majú podporu vedenia aj v účasti na vzdelávacích programoch v oblasti environmentálnej výchovy.
- Školy deklarujú dostupnosť odbornej literatúry a elektronických zdrojov pre ENV.
- Pomerne veľká pozornosť je venovaná mediálnej výchove a podpore kritického myslenia.
- Vo všeobecnosti sú školy pomerne aktívne v praktických aktivitách, zameraných na praktickú pomoc okoliu školy, svojej obci.
- ŽaŠ vyjadrili pozitívny vzťah k prírode a ich odhodlanosť prírodu ochraňovať je veľmi nádejným zistením.
- ŽaŠ majú vo svojej veľkej väčšine pozitívny vzťah aj k svojej obci, k miestu, kde žijú.
- V oblasti triedenia odpadov či šetrenia energiami boli medzi ŽaŠ zaznamenané vedomosti aj pro-environmentálne správanie na veľmi slušnej úrovni.
- ŽaŠ bez rozdielov veku, školy, okresu... vyjadrili súhlas so zodpovednosťou človeka a jeho aktivít za klimatickú krízu a so svojou osobnou pripravenosťou podieľať sa na jej riešeníach.
- V mnohých otázkach zazneli pozitívnejšie odpovede (v pro-environmentálnom zmysle) zo škôl zapojených do programu Zelená škola, či už v odpovediach pedagógov, či v odpovediach ŽaŠ.
- Mierne lepšie priemerné výsledky vo vedomostnom teste boli zaznamenané u ŽaŠ, ktorí uviedli, že sú členmi nejakej záujmovej skupiny či ekokružku.

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

ZISTENÉ MÍNUSY

- Relatívne menej škôl má vypracovaný cieľavedomý plán/stratégiu ENV.
- Málo škôl spolupracuje na ENV v tímoch.
- Menej škôl zapája svojich ŽaŠ a ich rodičov do aktivít škôl v oblasti ENV.
- Relatívne najmenej priestoru má ENV na stredných odborných školách (v porovnaní s gymnáziami aj v porovnaní so ZŠ).
- Relatívne málo škôl (aj málo často) využíva existujúci potenciál svojho školského pozemku, záhrady, areálu či blízkeho prírodného prostredia na vyučovanie vonku.
- Slabé je vybavenie škôl pomôckami, umožňujúcimi skúmať vybrané ekologické/environmentálne javy a zákonitosti v teréne či v laboratóriu.
- Len minimum škôl využíva možnosti na znižovanie ekologickej stopy školy formou „zeleného“ verejného obstarávania (nákup ekologických čistiacich prostriedkov, uprednostňovanie biopotravín a regionálnych potravín v školskom stravovaní a pod.).
- Pomerne v malej miere školy vytvárajú pre svojich ŽaŠ „participatívne“ prostredie, umožňujúce im účasť na rozhodovaní či o obsahu a formách ENV, či o environmentálnych aspektoch prevádzky školy a školského areálu.
- Bádateľským projektom sa zatiaľ na školách venuje pomerne malý priestor.
- Pri v spoločnosti menej frekventovaných témach, alebo pri témach kontroverznejších (v podstate sa to týka všetkých tém s výnimkou triedenia odpadu či šetrenia energiami) bola zaznamenaná u ŽaŠ oveľa nižšia miera pro-environmentálnych vedomostí aj skutkov.
- Je potrebné skonštatovať rozdiel v súhlase ŽaŠ s ich zodpovedným pro-environmentálnym správaním v prípadoch deklaratívnych otázok, potenciálnych situácií (kedy prejavili vyššiu mieru súhlasu) a v prípadoch otázok na reálne situácie, kde treba prejsť pro-environmentálne správanie (tu je zrejmý nižší súhlas respondentov s danými výrokmami).
- V teste environmentálnych vedomostí dosiahli ŽaŠ v priemere nižšieho výsledku v porovnaní s predpokladom tvorcov tohoto testu.

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

POROVNANIE MEDZI OKRESMI A S VÝSKUMOM V ČR

- Medzi okresmi neboli výskumom zistené v žiadnej oblasti diametrálne odlišné výsledky. Pomerne „pro-environmentálnejšie“ odpovede sa dali zaznamenať pri okresoch Púchov, Trenčín, Myjava, Partizánske a Bánovce n/B, čo by sa pri okresoch Púchov a Trenčín dalo vysvetliť existenciou aktívnych ekovýchovných iniciatív (Púchovské ekocentrum pri CVČ Včielka a CEA Trenčín).

- Situácia v slovenských školách vs. v českých školách (3) – lepšia situácia v českých školách je
 - vo vybavenosti školských areálov,
 - v existencii stredísk environmentálnej výchovy a bohatosti ich ponuky pre školy,
 - vo vybavenosti škôl pomôckami, umožňujúcimi skúmať vybrané ekologické /environmentálne javy a zákonitosti v teréne či v laboratóriu,
 - vo väčšej miere využívania prvkov „zeleného obstarávania“,
 - vo väčšom „participatívnom“ priestore pre svojich ŽaŠ.

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

ZÁVERY A ODPORÚČANIA

- Posilňovať význam funkcie koordinátora ENV, vytvárať vhodné podmienky na ich prácu (ďalšie vzdelávanie, podpora v tíme, odmeňovanie).
- Organizovať ďalšie vzdelávanie pedagógov – pre všetkých v „environmentálnom minime“, pre koordinátorov ENV a vedenie škôl aj v otázkach environmentálneho manažmentu, ekoprevádzky škôl a školských areálov, aj v téme moderných a efektívnych foriem a metód ENV, rôznych moderných prístupov vo výučbe: participatívneho, pluralistického, holistického, komunitného... Osobitne venovať pozornosť aj šíreniu bádateľského vzdelávania.
- Viac priestoru a podpory ENV vytvárať aj na SOŠ.
- Viac, pravidelnejšie a systémovejšie využívať potenciál školského areálu či blízkeho okolia školy na vyučovanie vonku, investovať do vybavenia školských areálov a meniť ich na exteriérové učebne a ekopedagogické plochy.
- Pre realizáciu ENV viac využívať samotnú budovu/areál školy ako prípadovú štúdiu pri monitoringu vplyvu prevádzky školy/areálu školy na životné prostredie a na zavádzanie opatrení na znižovanie ekologickej stopy školy.
- Zo strany zriaďovateľov škôl by bola veľmi užitočná podpora zavádzania environmentálne zodpovedných postupov v školách v ich zriaďovateľskej pôsobnosti (aj v zmysle starej známej poučky „prostredie vychováva“).

ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE A OSVETA NA ŠKOLÁCH V TRENČIANSKOM KRAJI (2021/2022)

ZÁVERY A ODPORÚČANIA

- Systémovo podporiť vybavenosť škôl pomôckami, umožňujúcimi skúmať vybrané ekologické/environmentálne javy a zákonitosti v teréne či v laboratóriu.
- Kultivovať zručnosti pedagógov a vedenia škôl pre vytváranie „participatívnejšieho“ prostredia, umožňujúceho ŽaŠ väčšiu mieru účasti na rozhodovaní či o obsahu a formách ENV, či o environmentálnych aspektoch prevádzky školy a školského areálu.
- Zvyšovať zručnosť kritického myslenia u ŽaŠ, viac prepájať mediálnu a environmentálnu výchovu napríklad skúmaním miestnych problémov životného prostredia, či konfliktov o využívanie životného prostredia vo svojej obci, regióne.
- Viac priestoru venovať bádateľským projektom.
- Venovať pozornosť pri zvyšovaní pro-environmentálnych vedomostí a miery pro-environmentálneho správania ŽaŠ širšiemu okruhu tém, ako je „len“ triedenie odpadu či šetrenie energií.
- Včleniť do obsahu vzdelávania (na úrovni ŠtVP aj ŠVP) aktuálne informácie o príčinách, prejavoch a následkoch klimatickej krízy a o možnostiach jej riešenia na úrovni jednotlivcov, komunit, štátov aj regiónov sveta.
- Z podrobnejšej analýzy testu environmentálnych vedomostí ŽaŠ vyplýva potreba viac sa sústrediť na podrobnejšie a hlbšie poznanie mechanizmov fungovania klimatických zmien aj ekologických javov v prírode, na globálnej aj lokálnej úrovni, aj v širších spoločensko-ekonomických súvislostiach.
- Účasť škôl v komplexnom programe Zelená škola sa ukázala vo výskume pozitívne pre ENV – ako relevantné je teda odporúčanie školám zapojiť sa do podobných environmentálnych projektov.
- Pozitívny vplyv bol zaznamenaný u ŽaŠ – členov ekokružkov a iných mimoškolských iniciatív, čo vedie k odporúčeniu vytvárať na školách priestor pre vznik takýchto mimoškolských environmentálne ladených iniciatív.

PODPORA PEDAGÓGOM

Naše vízie

- Zosieťovať pedagógov environmentálnej výchovy a poskytovateľov EVVO
- Workshop, príklady dobrej praxe, ako dostať do škôl environmentálne vzdelávanie.
- Zmapovať ekopedagógov pôsobiacich v kraji a fungujúce ekocentrá v regiónoch kraja a využívať a podporovať existujúcu infraštruktúru EVVO v TSK
- Podpora ekoučební prostredníctvom grantovej schémy Zelené oči.
- Aktualizovať databázu aktuálnych poskytovateľov EVVO služieb
- Využívať nástroje ekoporadne, ekomapy, ewoboxu, publikácie – tlač a distribúcia relevantným subjektom

Dobrá prax

